

Διός. Τοῦτο¹ ἐποίει ὅτι, ἀφορίας ἐν τῇ Αἰγύπτῳ οὔσης, μάντις ἐκ Κύπρου ἐρχόμενος ἔλεγε τὴν ἀφορίαν παύεσθαι, ἐὰν ξένον ἄνδρα οἱ Αἰγύπτιοι κατ' ἔτος σφάζωσιν. Ὁ Βούσιρις οὖν πρῶτον μὲν τὸν μάντιν ἔσφαζεν, ἐκ δὲ τότε πάντας τοὺς ξένους παραγινομένους ἔθυεν. Συλλαμβανόμενος τοίνυν καὶ Ἡρακλῆς ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων καὶ στεφόμενος, εἰς τὴν θυσίαν τοῖς βωμοῖς προσεφέρετο. Ὁ δὲ τέως μὲν ἡσυχίαν εἶχεν, ἔπειτα δὲ ἐς ἀλκὴν τρεπόμενος τὰ δεσμὰ διέκοπτε καὶ τὸν Βούσιριν σὺν τῷ παιδί Ἀμφιδάμαντι² καὶ πολλοῖς Αἰγυπτίοις κατεφόνευεν.

1 Τοῦτο: «questo», «ciò» (neutro, compl. oggetto). — 2 Ἀμφιδάμαντι: «Anfidamante».

Il participio predicativo / *οὐ παύομαι λέγων*

In greco è frequente l'uso del participio con valore predicativo. Esso viene usato, in particolare:

- con i verbi che significano cominciare, continuare, cessare, come **ἄρχομαι** («comincio»), **παύομαι**, **λήγω** («cesso»), **διατελέω** («continuo»), ecc.

Ἄρχομαι λέγων.
Comincio a dire.

Οὐ παύομαι λέγων.
Non smetto di dire.

Ὁ παῖς διετέλει λέγων τὰ αὐτά.
Il fanciullo continuava a dire le stesse cose.

- con i verbi di percezione e alcuni *verba declamandi* come **ἀκούω** («sento»), **ὄραω** («vedo»), **αἰσθάνομαι** («mi accorgo») **μέμνημαι** (perfetto di **μιμνήσκω** con valore di presente, «mi ricordo»), **γινώσκω** («so»), **ἄγγελλω** («annuncio»), ecc.

Ἄκούω ἀγαθόν σε ὄντα.
Sento (dire) che tu sei buono.

Ὅρω σπουδαίους ὑμᾶς ὄντας.
Vedo che voi siete diligenti.

Γινώσκω τὴν μάχην χαλεπὴν ἐσομένην.
So che la battaglia sarà difficile.

Ἦγγελλον τοὺς πολεμίους πλησίον ὄντας.
Annunciavano che i nemici erano vicini.

- con le locuzioni **δίκαιός εἰμι** («sono giusto», quindi «è giusto che io»), **δῆλός εἰμι** («sono chiaro», quindi «è chiaro che io»), **φανερὸς εἰμι** («sono manifesto», quindi «è manifesto che io»), ecc.

Δίκαιος εἶ τοῦτο ποιῶν.
È giusto che tu faccia ciò.

Ὁ Σωκράτης δῆλος ἦν τοὺς θεοὺς σεβόμενος.
Era chiaro che Socrate venerava gli dèi.

- con i *verba affectuum* come **ἠδομαι** («mi rallegro»), **χαίρω** («godo»), **ἄχθομαι** («mi adiro»), **αἰσχύνομαι** («mi vergogno»), **χαλεπῶς/δεινῶς/ῥαδίως φέρω** («sopporto a malincuore/con dispiacere/facilmente»), ecc.

Ἦδομαι ἀκούων φρονίμους λόγους.

Mi rallegro a sentire discorsi assennati.

Ἡ δέσποινα ἠδεῖται τὰς θεραπαίνας σπουδαίας οὔσας.

La padrona si rallegra che le ancelle siano laboriose.

Χαίρω ὑπὸ πάντων ἐπαινούμενος.

Godo di essere lodato da tutti.

Ἄχθομαι ἀδίκως διωκόμενος.

Mi adiro di essere accusato ingiustamente.

Χαλεπῶς φέρω ταῦτα ἀκούων.

Sopporto a malincuore di sentire queste cose.

● con i verbi che indicano un modo di essere come **τυγχάνω** («sono per caso»), **λανθάνω** («sono nascosto»), **φθάνω** («preveggo»), **φαίνομαι** («appaio», «mi mostro»); quando questi verbi sono uniti a un participio vengono resi con un **avverbio**: **τυγχάνω**, «per caso»; **λανθάνω**, «di nascosto», «senz'accorgersi»; **φθάνω**, «prima»; **φαίνομαι**, «evidentemente», «chiaramente». Il participio, invece, viene tradotto nel tempo, modo, persona e numero del verbo che lo accompagna

Ὁ στρατηγὸς ἐτύγχανε λέγων ταῦτα.

Il comandante per caso diceva queste cose.

Οἱ στρατιῶται λανθάνουσι πίπτοντες εἰς τὰς ἐπιβουλάς.

I soldati senz'accorgersi cadono nelle insidie.

Οἱ Ἕλληνες φθάνουσι τοὺς βαρβάρους ἐρχόμενοι πρὸς τὴν γέφυραν.

I Greci arrivano al ponte prima dei barbari.

Ὁ Σωκράτης ἐφαίνετο ἀγαθὸς ὢν.

Socrate era manifestamente buono.

Il participio predicativo in pratica sostituisce una proposizione dichiarativa, ma spesso tra l'uso del participio predicativo o dell'infinito vi è una sensibile differenza, come puoi osservare dal seguente esempio.

Ἀκούω σε λέγειν ταῦτα.

Sento che tu dici queste cose.

Ἀκούω σου λέγοντος ταῦτα.

Ti sento dire queste cose.

Nella frase costruito con il participio predicativo viene evidenziato il fatto che il soggetto della proposizione reggente assiste allo svolgimento dell'azione indicata dalla proposizione dipendente.

A) Esercizio di traduzione

1 Ἄμα τῇ ἡμέρᾳ οἱ στρατιῶται ἄρχονται σὺν βίᾳ μαχόμενοι.

2 Ἡ ψυχὴ ἤρχετο ἀπολείπουσα. 3 Ὁ τραυματίας τὴν ψυχὴν ἀπολείπων ἤρχετο.

4 Οἱ στρατιῶται ἐπαύοντο μαχόμενοι. 5 Ἡ μήτηρ θρηνοῦσα οὐκ ἐπαύετο.

6 Τέλος ὁ ἄνεμος παύεται θύων. 7 Τέλλος [Tello] ὁ Ἀθηναῖος διετέλει τῇ εὐτυχία χρώμενος.

8 Ὁ μὲν κατήγορος διατελεῖ τὰς αἰτίας φάσκων, ὁ δ' αἴτιος [sottint. διατελεῖ] τὰς αἰτίας ἀπωθῶν.

9 Ὁ ῥήτωρ διετέλει τοὺς

γνωρίμους λόγους λέγων. [10] Ἀκούομεν τοὺς παῖδας ἄδοντας ἐν τῇ αὐλῇ.

[11] Ἀκούω τοῦ ῥήτορος ψεύδη λέγοντος. [12] Ἀκούω περιχαρῆς τὸν ῥητορα ὑπὸ τῶν φίλων τιμᾶσθαι. [13] Οἱ πολῖται ἤκουον τοὺς πολεμίους προσερχομένους. [14] Ὁρῶμεν τοὺς παῖδας σὺν τοῖς φίλοις παίζοντας. [15] Ὁρῶ τοὺς πολίτας ἐξαμαρτάνοντας. [16] Ὁρῶμεν τοὺς ἰππεῖς ἀδύνατον ἔργον πειρᾶν. [17] Ὁρῶμεν ἀδύνατοι ὄντες τὰ χαλεπὰ ἔργα ποιεῖν. [18] Αἰσθάνομαι τοῦ κατηγοροῦ ψευδομαρτυροῦντος. [19] Οἱ φίλοι λυπούμενον τὸν ἑταῖρον ἤσθάνοντο. [20] Οἱ Ἀθηναῖοι ἐξαπιναιῶς ἤσθάνοντο τὸ τῶν πολεμίων στράτευμα ἐν τῇ χώρᾳ ὄν.

B) Esercizio di traduzione

[1] Μέμνημαι τοῦ ῥήτορος πολλάκις ματαίως λέγοντος. [2] Μέμνησο [ricordati] ἄνθρωπος ὢν. [3] Γινώσκω τοὺς πολεμίους τὴν πόλιν ἀπατᾶν πειρωμένους. [4] ~~Εὖ~~ γινώσκομεν τοὺς φίλους πιστοὺς ὄντας. [5] Οἱ πολιορκούμενοι ἐγίγνωσκον οὐκέτι τῇ πόλει σωτηρίαν οὔσαν. [6] ~~Ὁ~~ Ξέρξης ἀγγέλλεται πολὺ στράτευμα συλλέγειν. [7] Οἱ Πέρσαι ἠγγέλλοντο ἐπιστρατεύοντάς ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. [8] Οἱ ἄνθρωποι ἠδονται μέγα μετὰ τῶν φίλων πίνοντες. [9] Ἦδομαι ἀγαθὸν τὸν φίλον ὄντα ἀκούειν. [10] Ἦδομαι ἀγαθὸν τὸν φίλον εἶναι ἀκούων.

[11] Ἦδόμεθα ὑπὸ τῶν φίλων ἐπαινούμενοι. [12] Οἱ θεοὶ χαίρουσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων σεβόμενοι. [13] Ὁ Ἀριστείδης ἐχαίρετο ὁ Δίκαιος ὀνομαζόμενος. [14] Ὁ Καῖσαρ ἔχαιρε τοὺς στρατιώτας ἀνδρείως μαχομένους ὀρῶν. [15] Πάντες ἄχθονται ἀδίκως κατηγορούμενοι. [16] Μὴ ἄχθεσθε τῷ ῥητορι τάληθῆ λέγοντι. [17] Οἱ Ἕλληνες ἠχθοντο τῶν τυράννων βιαιῶν ὄντων. [18] Οἱ παῖδες χαλεπῶς φέρουσιν ἀδίκως ζημιούμενοι. [19] Πάντες χαλεπῶς φέρομεν ὑπὸ τῶν φίλων ἀπιστούμενοι. [20] Ὀλίγοι ῥαδίως φέρουσιν ἀτυχοῦντες.

C) Esercizio di traduzione

[1] Ἦδικος εἶ ψεῦδος λέγων. [2] Ὁ Ἀλκιβιάδης φανερός ἦν τῆς ἀρχῆς ὀρεγόμενος. [3] Ὁ Πεισίστρατος δῆλος ἦν τῆς τυραννίδος ἐπιθυμοῦντος. [4] Οἱ Ἀθηναῖοι ἐτύγγανον ἐπὶ τοὺς Λακεδαιμονίους στρατευόμενοι. [5] Οἱ ναῦται τότε ἤδη ἐτύγγανον ἀναγόμενοι. [6] Τάληθές τυγγάνω γινώσκων. [7] Οἱ ἄρχοντες τότε ἐτύγγανον ἐν τῇ ἀγορᾷ ὄντες. [8] Ἡ μήτηρ ἐλάνθανε τὸν τοῦ τέκνου θάνατον δακρύουσα. [9] Ὁ Ξέρξης τοὺς Ἕλληνας οὐκ ἐλάνθανε τὸν Ἑλλήσποντον διαβαίνειν βουλόμενος. [10] Αἱ τῶν πολεμίων νῆες λανθάνουσι προσπίπτουσαι.

[11] Οἱ αἰχμάλωτοι ἐλάνθανον φεύγοντες. [12] Οἱ Ἀθηναῖοι φθάνουσι τοὺς Πέρσας ἐπὶ τὴν γέφυραν ἀφικνούμενοι. [13] Οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς πολεμίους ἔφθανον ἐπὶ τῷ ἄκρῳ ἀνήκοντες. [14] Ἡ Ἀθηναῖα